

информације

ГЛАСИЛО ДЕЛЕГАТА РАДНИХ ЉУДИ И
ГРАЂАНА ОБРЕНОВАЦА

ГОДИНА VI

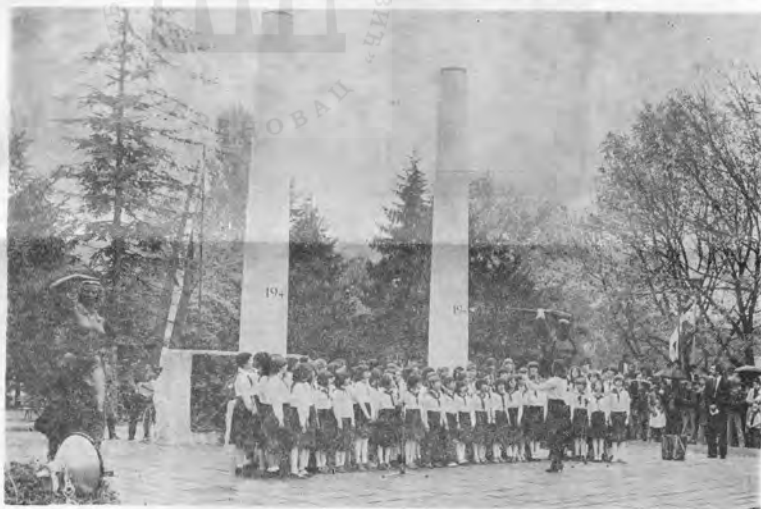
ОБРЕНОВАЦ 4. ЈУЛИ 1981.

БРОЈ 52.

ТИТО О ПОСАВЦИМА

„Ево, овде на домак Београда скупили су се они који нису хтели да пошту владу, који нису хтели да буду робови, него су себи ставили у задатак да се боре до последње капи крви за слободу своје отаџбине. Овдје пред мостом капитулације, — најпаче Алимпић на онда Недића, зајерили су се српски синови да неће положити оружје док не извојују слободу своје нареду“.

РЕВОЛУЦИЈА КОЈА ТЕЧЕ

Четрдесет година од јулских ватара, од Устанка народа и народности, Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, до данашњег победоносног хода у светским размерама. На свим меридијанима исто: Тито—Југославија.

Прећени пут. Пространства слободe, Понеки облак нанесе сенку коју остар највећинитва и истине броја развоје.

Четрдесет година поноса, отпора свим притисцима, кроз сакопчане офанзиве, за ново, људско лице социјализма, за међународне односе.

за братство међу људима,
међу народима,
за Мир, за Тита и Савез комуниста,
за радне акције, Дан младости
за Његову штафету.

Прећени пут: Гордо смо на њега:

Јер, победа је над клеветима,
јер отвара нове путове,
јер је социјализам према нама,
јер је одговорност пред својим народом,
пред својом Партијом.

Четрдесет година Устанка наших народа и народности,

тридесет година самоуправљања,
двдесет година неспоране политике,
заједно са Титом и Савезом комуниста, обележавамо епоху, столећа, као што ће епохе и столећа обележити нас.

Треба рећи: Веровали смо и вероваћемо у Титову визију новог друштва, у самоуправни социјализам. Остварујемо ту визију стрпљиво, неминовито, организовано.

Треба рећи: Инспирација смо другим народима, ослободилачким покретима. Уништенима и неправдопиранима.

Треба рећи: Наш прећени пут: Братство—јединство, модерна и стабилна привреда, Друштвена самоуправна и безбедност, Хиљаде километара аутоматских путева, савремене болнице, факултети, реформа образовања, саобраћајна и техничка култура, фабрика, заштита човекове средине и мостови пријатељства.

Зна се: Тито—Југославија издваја се са поштовањем на свим језицима и на све четири стране света. Због свега тога, данас ми смо поносни!

Једноставно: Револуција која тече!

Миладин Тошић

— СРБОЉУБ ЈОСИПОВИЋ, ПРВОБОРАЦ, НАШЕГ КРАЈА, ЈЕДАН ОД ОРГАНИЗАТОРА УСТАНАКА У ПОСАВИНИ И ЧЛАН САВЕТА ФЕДЕРАЦИЈЕ ГОВОРИБЕ НА СВЕЧАНОМ МИТИНГУ У ВЕЛИКОМ ПОЉУ. ТО ЈЕ БИО ПОВОД ДА СА ИСТАКНУТИМ РЕВОЛУЦИОНАРНОМ РАЗГОВАРАМО О ПРВИМ ДАНИМА УСТАНАКА У ПОСАВИНИ.

Памти Јожића колиба комуни-
сте што су првих дана јула дош-
ли у велико-пољске забране да

Глас о формирању чете код Јо-
зића колибе као ехо је путовао
од села до села. Глас Партије је
стигао у Посавину и пламен ус-
танка је почео да бујни. Крадом
су долазили младићи до партизана
да их чују и да их се нагледају.
У њима је сазревало уверење да
се своме народу може помоћи је
дино онако како то партизанини
че. А она песма што одјекuje чи

Sešam se da smo u Stublima napravili jednu žandarmerijsku stanicu. U njoj je bilo 62 žandarma. Bili su uglavnom sa strane. Pošto smo ih razoružali, pustili smo ih rekavši da ćemo drugi put drugačije razgovarati. Obesahali su da će više neће вра-

мирије су крошње високих хра-
стова у Великом Пољу. У выхо-
дју сенци стоји спомен плоча. По
пред ње човек који је и сам пи-
сао историју. На ту историју чи-
нију су судионици и они што су из
питомог великопољског забрана
кренули у борбу поносни смо сви,
ПАРЛЕ НИКОЛИЋЕ

Очекује се долазак мештана из свих 25 обреновачких месних заједница. Тако ће слободарска Посавина прославити Дан Борна и Дан формирања Посако-партизанског одреда. Гореће ватре до касно у ноћ подсећајући на славне дане равања Устанка у слободарској Посавини.

За четири месеца ири хиљаде бораца

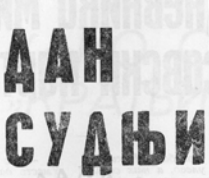
ПАРТИЗАНКА

ДРУЖЕ ТИТО...

БУДИ СЕ ИСТОК И ЗАПАД

СТРАНА 3.

Милораг Пејровић

не је трајало неколико минута и Милорад на крају смрти саопшти да је напустио.

— Нејом сугра изаћи. Смешало се, одговори Снежана пристојало се и даље осмехујући. Онда се нагло окрете и на прозору нескретну осматрају док додирне кутле утисла неку прилику.

Здравом, одмахну му руком и отпу.

А сутрадан деценије се оно честа се навише и плашом. Јако унутро пробади га попут главе она која је разломљена са ерином. Знао је да није одлазио на мисли о повратку напред у Обреновац нема. Једина која је остала у угрунот патера га да складиш оти прашени се да још снава.

— Хајде, Милораде, устани — чуо је омаг глас она који је нешто спешно руку на његово раме.

— Време је да кренемо.

Стало се сува коју се му направила на очи и окрето главу према зиду да отац све то не би видео. А бура је волео свог сина, увек је имао разумевања за њега. И зато је напустио своје остављајући га са неким непријатним осећањем јер знао је да се деценије и оно мако лепих успомена што их има његов син неће за омаг крај.

А напад у Обреновац је морао јер рат се ближи крају, а Милорад и школу излучити треба. Обавршан зајат ће му пружити каквну-такву зараду, а овако он је неспособан да сам себе издржава — оправдавао је отац Бура својом лудуку о повратку у Обреновац.

Милорад се појавио на вратима са неким чврстим, крутим изразом на лицу.

— Хајдемо.

И отишну су.

У Никша се више нисам вратио у Балево — помисли Милорад, а притисак успомена, који се су се највише тако пријате и леде, мачи му сузе на очи.

— Ко зна шта је сада са Снежком? Чуло како сам је се сада сетио.

И прозвима протресе његово тело, отвори очи, и осети тајанство која је била тако застрашујућа. Није знао колико има сати, али кораци стражара давали су му оријентацију.

Док сега је прошло како ранимачки, а тада је био дванадесет, значи седи је дана. Онеци кораци стражара нису се удаљавали већ као да су се приближавали његовој тачини.

— Устај! — чуо се промукао глас тачинчара са чијом је појавом на вратима маке протресе је пролазила слаба светлост. Замах алкохол се осећао и Милорад немоман у телу у том тренутку прозвима помисли о бети. Али брзо постаде свестан да то није могуће.

Славина Павлич

Миле Манић

»БУНТОВНА ПРИРОДА... ВЕЛИКИ ПРОТИВНИК РЕЖИМА«

— Интелигенцијом, радом и борбом до знања. —
— Воља спортиста — воља револуционара.

Почетком марта 1942. Посавско-таманска народноослободилачки партизански одред, по наређењу Брвоног штаба, враћа се у Посавину са задатком да омогући ширење и јачање народноослободилачког покрета. Баталјоном је командовао Миле Манић — Албанец, прекален борац и рочућин орач, који је 7. марта 1942. жртвовао живот да би омогућио новачице својих другова испред неприятелих заседа у близини Скеде.

По доследи у Обреновац, Албанец се укључио у рад енципијалних организација ратника. Његова интелигенција долази да изражава у свакој средини у којој се појави и брзо осваја симпатије градеке омладине са којом је растурао омлашну штампу, брошуре и други материјал, да се ком Албанец пролетаријата и осиромашњеног селска. Његова неперина снага и упорност терали су га да да се самим еријем преа Партији и револуционарним борба. Као такав, учествовао је у свим демонстрацијама и пројекцима Првог маја, а у политичким документима о њему је писало: »Бунтовна природа, гледишта мотрени на њега... Велики противник режима«.

Његова револуционарна активност почела је још прет крај првог светског рата када је као осамнаестогодишњи младић из Пирота отишао у Балево где се запослио и активно укључио у раднички покрет.

У радничким револуима Албанец ужива велик авторитет, млади рабници су долазили код њега на разговоре и саветовања. Албанец постаје члан Комјунистичке партије Југославије 1937. и због своје улоге у радничком револуционарном покрету не успева да умање око поштовања. Њва шта је класични и саслушани (у Београду и у Минхину) и тада јех првенствено борац и комуниста започиње све активности рад на припремању и извођењу ванзема.

Јула 1941. учествује на састанцима који је одржао на Космају и на којима је одлучено да се формира Космајско-пољски одред.

БОРБА НА ДУБОКОМ

Одред је имао две чете: Посавску и Космајску. Албанец је изабран за заменика командира посавске чете. Од тада он са својим друговима изводи низ успешних акција асаи којима је и она, која је дошло до разоружавања жандарма у станици у Степо Ђевићу. Манић је тим нападом личио рочућин. Том приликом запленио је доста пушката, пушчица, митраљеза и муниције. И други албанец крај места Ђубоко код Обреновца сачекао је коловоз од лавалесте каменим са немачким војницима. И након је отворена борба у којој је погинуло оно педесет немача.

Сав свој напор, рад и покретљивост интелигенција се дајући омаг крај са многим даним живота у народноослободилачкој борби, а мило се су отац и жене да нас у Обреновац, сећајући се сво

јих ратних другова. Међу њима и Јован Кнежевић, лимар, који се добро сналазио Албанец и покуша да га пригласи омаг његов знак.

— Био сам младић од осамнаест година и много волио спорте.

У Обреновац је тридесетих година постојао спортистички клуб »Радишница« у којем се чету налазио Миле Манић Албанец. Тај човек је за мене тада био нешто посебно, човек који се уздавао знаци снага, а никак био међу свима.

Фудбалски терени били су нека између револуционара

Обреновачки спортистички клуб »Радишница« често је мисао напред, а тадашње власти су га неколико пута растурале. Међутим, досадашњи одред омаг клуб омаг све више осамославао. Неуморан Манић рад волио је само у јавном праву — секцији омладине у спортово друштво и припреми их за револуционарну борбу. Спортистички клуб радишница, у такмичењу се одржавале у околним селима што је и била најважнија функција клуба. Иза постигнутих голова и фудбалског терена криле су се веде са осомисама и читавим осомисама ставишћима.

— Мило доносилао задатак од Албанца — прича Јова Кнежевић, — да пре него што утакмице пронађемо начини и растуримо летке широм села. Тако је клуб добијао све више чланова, а ми смо више другова у ири, и што је најважније, другова који су се заједно са нама припремали за борбу. Албанца Бора постајао је све ватренији. Он се није никада колебао, што научи, он то оствари на ма по коју цену. Да је тако, понавратио нам Јовинов казивање.

Рад клуба почео је са Албанцем, мислим на прави рад али због тог нисам упорног Албанца и постојао је једно врло често да ради, а ми смо сви били познатијари. Албанец је наредио да целокупна фудбалска доста је одржава до пресеку у пресеку јури. Тако је и било, сви смо се као класици првени појавили на терену, а то је у оно време значило ужас и дивљење јер свима је било познато шта симболише првени бора. Речено бих још нешто. Миле Манић је један од осамнаестих чланова хагене — рукомата да жандарма доста је омаг само у једном прелу — окупили што више жетке омладине и међу њима развијати револуционарне идеје.

Манићева Бора расламасвала се са свим правима. Кретао се у иницијалним круговима доста је и природна интелигенција му је омогућавала да се дружи са свима.

Почео је рат и Албанец одлази у борбу већ дозвољао припреми. Сав свој напор, рад и покретљивост интелигенција се дајући омаг крај са многим даним живота у народноослободилачкој борби, а мило се су отац и жене да нас у Обреновац, сећајући се сво

Славина Вилетрић

Из једног дневника Милоша Бојића „Партизански партизани“

На ђрабром ђушћу

19. јула, Милутинуца забрану у Грабовцу

Промла су метри дана откако сам у ре-
оници устаника. Ти дани, испуњени раоно-
ју и сдотном, очекивањем великих остава-
ја и припремама, пролази су брзо, неостало,
чак и под летњом жељом.

Среско руководство је било мишљено да
још наредно време останем у саву. Требао је
припремити што више омаолацна за по-
лазак у борбу и организационо дискусије са
људима, објашњавајући народу зашто је не-
редно ићи у шуму и борити се против окупато-
ра и непријатеља свих боја. Моји родити-
тели, су се кололади. Планини су се репре-
саци које би евентуално биле извршене
нај породицом.

Овамо сам и до друкова у Велико По-
ле, покрај Колубаре, у Јошња колибе, где је и
формирања ова нација чета. Са задовоља-
ством и омиљеном гласом сам те луде реше-
не да се боре до коначне победе. Многа ин-
тимни и човечког чуо сам од њих. Драгани
ми је причао о формирању чете.

... Било је то у недељу. Остали смо се
Миле Манић, Мила Јовановић, Ја и још
неки. Окупили смо се под овим храстом.
Братили смо се после састања од 2 јула са
Космајом и причали о одлуци за формирање
Космајско-новосавског партизанског одреда. Срба
је предложио Радевица за командира чете.
Мене за комесара. Сви су прихватили тај
предлог. Ми смо тада постали организационо
оружана јединица и сада се осељимо једина...
После Партије за устанак доприне у ове кра-
јеве наше земље, до сваког човека... Драгани
је застао, погледао два тешика митраљеза по-
кривени шаторским крпама и додас:

— Устаници против Турака то нису имали,
а и још много шта им је недостајало:
организована радничка класа, Партија, про-
кљено руководство.

Ваћрено кршћење

2. август, шума...

Јуче сам имао прилику са непријате-
љем. Ваћрено кршћење. Свитање нас је за-
кло у Станојевића забрану у Љубиницу. До-
зори је ошаму и саовојеним живот почео
је да теже. Када се већ добро раздвојио,
ошметали смо омаоног старца из Грсто-
нице, који је имао према нама. Био је то
отач Миле Караица, брмца из одреда. Тра-
жио је итај.

У зору ступио са жандарми и претпо-
жују мучно око Грстонице. Доде ће вас лако
наћи. Али, пазице! Нема их много! Још
је испрекидао, задихан од трчања и
свестан да нам чини велику услужу. Гледајући
како се окретао око отаца и нећа,
уштајо је задовољан:

— А, ђете ли да додобра поздравите
са мном?

Изабато је хајно наређење за припрему.
Следи је добио своје место за засек... Но-
мичло је узео пушкострелу у руке. Стао
је лево од мене. Чинио ми се да сам некако
погрешно наред иста. Он нас је често
погледао и са осталим друштвима из руко-
водства почео да обилази строј, саветујући
како да се законито, препоручујући да бр-
димо сталожени и хајмо право у непри-
теља...

Није много потрајало, а из ошкови, гу-
стој суседној породици, није било ни до-
дарске кале. Нисмо смели пушати око Мо-
мичло не испали прилику. Изгледало ми
је као да је он на то и заборавио. Мајмучи
мичи у нареджу били су влажњи и несп-
нажни и он их је морао наредити. Гледао сам
час у меча, час у жандарме који су се све
брже приближавали. Најзад, до нас је често
пуцао, затим дражи, на трећи. Зачула се и
команда „наш“, заправоћа су пушке у на-
шим рукама. Био сам узбуђен. Погледао ми
били најузоријући, јер су ми руке, ма
како се ја савлаживио, подхватале. Међу

жандармија је настало колебање. Неки су
ненико викали одлазећи улево, а њих седам-
наесто истрчало је из шумака и погурало
према нама. Остали смо он на месту, турку
ић их појединачно наљом. Један жандарм
је јакучио и трећим кораком се вратио у
целу. Остали су ненико одсутни за нама.
Срба је један, носећи пушку у десној руци,
трачао у циљак према пушкострелу, на
ошовестас метара од нас као је поновен у
струји. После неколико минута борба је пр-
стала, а жандарми су заплашени бекали у
небру.

Помоћник на пушкострелу код Мо-
мичло биле је Наде. Да није једна група ору-
дова отишла са Србом у Стубале, у овом
сукобу стварало би и више жандарми. Како
су се попули према Грстоци, пресрела их
је она нација, старојаву дошину, а оста-
ри су победили. Били су све са мач, мач и
пушке и свој атаку спрему. Грстоцима су
са великим задовољством гледали како изво-
зумаљени жандарми беже.

Блокада Обреновица

14. септембар, Заечка (код Обреновица)

Тoliko смо снажни и јакс да већ неко-
лико дана одржило блокаду Обреновица. Не-
пријатељске снаге налазе се оведе као у ми-
шоловци. Делови Покосавског партизанског
одреда са свих страна затворили су приступе
граду и све више стежу оруку око њега. Већ
неколико дана заузети смо је Покосавско
слобода см нећа. Читајући вести и ђитен
Гласног штаба Народноослободилачког пар-
тизанског одреда Југославени, Грстоци смо
се успешни партизанских одреда широм
Југославије. Тринаесто јула дошну је
ошати народни устанак у Првој Гори и на-
зорижани скоро сви италијански зарпоници.
И ми оиде у Покосави не заостајемо за осталим
партизанским Југославени. Промало је
нешто више од два месеца како су синови
Посавине, на позив Коммунистичке партије,
ушли у рат у руке и понови у Србији и
дружуре мишине потражење ослету. Како
заузимамо Обреновицу, следи се сигурно у
наше редове велики број радника и осталих
грађана.

— Рано моја, ако их отерате из Обрено-
вице, да ли ће се они пси икад вратити?
Семе им се затрпа — нита сиви пошмани
партизана једна жема смежурана дица.

— Ко ће их знати, стрпач! Главно је да
ми одмах идице заузми и напредујемо да на
на сваком кораку тучемо — одговара јој,
уместо познаница, још непознат, високо плави
млавац и очигледно Јово Буђић.

Врше се последње припреме око заузимања
града. Патроле се спунтају до самог
предграђа Обреновице. Другици на марши
Обреновицу нас о развојној наредби,
непријатељским снагама и њиховом распоре-
ду, већали број Обреновчана стиже својом
ошом у нашој одреду, а мнози од њих
раније налазе у њему: два брата Пенчића,
Ботоски и Јова, Мома Радовановић „Лидра“,
Сластоје мустер, Драган Балежовић, Шаровић,
Жиљавор тилелер, Бора Манић, Мило инча-
дер, Миловић Никшић, Голубовић, Миловић
Јован, Ђекић Калерић и другици. Неки од
њих доносице са собом пушке и муницију.
Поред све опрезности полиције и непријате-
љског одреда, који се уредује у Обреновицу,
Блокада данас није хтео да прими тројку њих
зато што су сумњиви.

Јутро је је једна група из бајрењска и
жабуња осматрају приступе порушеном
мосту на друмч Обреновица — Шабои. Око 10
стоји прилику стицати два тосподина из
Обреновице. Њима су се придружили још
два селска. Један од њих, улевољани разнуран
мост, почео је нервозно да шикта лево о-
сиде, да чичи и негује међу бајрењским оним
који су се „дружину да руине оно што је го-
динама стварно“.

— Не постиже се на овај начин слобода.
Место да будемо мирни и поштујемо Нем-
це који су нам као победници дошли, ове
селебине простаци, уредили се да подржа-
вају комунисте и чине народу зло. Е, лудии,
лудии! Не може то тако. Курјум на у чело!
— унемирено је викао дебели тосподин са
ишениром на глави.

Наша патрола је исеконала из бајрењска,
причала и позвала онога што је икао да
поде у итај. Ошнрао је и ђале грођди пар-
тизале. Уступ је са подмекком и цирошом то-
ворно о борби партизана, уосејавијући да су
Немци јакс и снажни, јер су стили скоро
војску Москве и тврдили да их нико не може
победити. Други је ћутао, задовољно, ош-
љавно не одобравјући речи овога сапутника.
У итабу се дозвало да је овај говорници
тосподин на жалост уредивши. Немци су га
послали да ишнрају ишнрају. Иначе је то милош
обвелики пријатељ, и икако је сам пришао,
говорио се њиховом одласку у нашу земљу.
Ошнрао је као да је поматало:

— Па ита цицистете! Немци, тешкака!..

Не можемо ми Срби ништа друго до да обав-
љамо и ђале мирно своје послове.

Кречуци смо према Грстоци. Немци су
долазали на место борбе, али су се задржа-
ли врло кратко. Нисмо успели да их напа-
немо. Заробљени дошну жандарми разору-
жали смо и пустили. Свела се два гласа више
изласана је одлука да остану у животу.
Влада је синој, ошнрао појединачно, нита
ица предаже. Одговарајући смо: „Стрелати“,
„Другити“. Већина је била за то да се пуште.

То ће позитивно одговорити на друге.
Невоја сапутник је пуштена, а он је пред
вече загрипо као изабави свога народа...
У напавом одреду налази се велики број
радника, ненико од њихових селска. Милош Јовановић
неће одола за војску, неки трговци, опет, раз-
нуо другов робу. Верујем да нам и Ђубоје Ни-
колић не би устретио пошом да није у
заробљеницима. Невоја три брата су са
нама. Пређући је био активан подпокрив,
Миланом трговачки пошом одола за војску;
обавишци радник. Није усмелен случај да
опа и три на и више брале активно учеству-
ју у тим же јединицама...

Заклеми смо се својом парогу

26. јула. Дуршинуца забрану у Грстоцици
(одољам)

... Стали смо мирно. У мучкој тишини
друг је чарстим гласом одмерено изговарао
при заклетви. Селаци који нас посматрају
у капи и стајали неми. Понављајући се на-
ред ласканица који су врттали од узбуђена
али снажно и одлучно:

„Ја, син српског
народу, заклетви се својом чапшу и чапшу
својом народа да не одола за војску одокуом
у партизанским одреду да се борим против фа-
шистичких окупатора и изабави српског
народ“.

Нисам у стању да ошнем како је био
свако сам заклетви, нити колико је свако
од нас био узбуђен. Када је комесар, по
заклетви мовао све оне који из било којег
разлога не могу да остану у одреду, да иша-
ру на стране, свици је одговором да оста-
је! — Док је у себи понављао као ожеж:
„Добро сам размислио пре него што сам
дошао“. Многи бегачи који су синови били
свици сини тешкоћа на које нема нападати и
са којима се имало борити. Не сада, после
заклетви, ми смо узбуђени. Понављајући се на-
зеници, још чаршчи и свако је пошом итао
се налази у тако великој и праведној борби
наш народ.

Зајрила се партизанска песма: „Джиси се,
најрој радни...“

Ната Марковић

И ЖЕНЕ ДАЛЕ ДОПРИНОС РЕВОЛУЦИЈИ

Положај жене био је пре рата стварно тежак. Жене су биле потчињаване и обесправљене. До вољно је рећи да нису имале право гласа. Па, ипак, активисти Партије су вредно радили на оку њихових жена. У време „женског покрета“ имали смо своју канцеларију. Ту смо се окупљали. Касније смо радили „испод јазга“. Жене су прихватале идеје Партије и је спроводиле их.

Када Београд бомбардовали, са децом и Бором дошла сам у Забрекe. Ту смо се сместили, а-ли сам ја остала даље беза име у Среском комитету Партије и моје партијске организације. Уз помоћ Перке, Секе и Лене, као и других жена, окупили смо наше другарице из Забреке, говориле су о њиховим правима и обавезама и предлажале разне активности. Перка је била тачна и цинична и у таквом раду напредовала. Када је кинучо час, пошла сам у партизане. Била сам прва жена у нашем партизанском одреду. Кака је дошла нешто касније.

U svakom selu u koje su dolazili partizanski, organizovali su i Odbor žena. Stajali su sa nama drugaricama iz sela i organizovali razgovore. Tako je bilo u Posavini, ali i svuda kuda je Prva proleterska prolazila. Svuda su se pitale: „A koga ti imajuš kod kuće?“ i dodavali: „Ku ku! Jajna, kako lepu ostaviš?“

mu, ali kako dečicu ostajati? Rastanak sa decom teško sam podnela. Svaka majka može da za misli kako to izgleda. Ali ja sam ih ostavila u komunističkoj i srpskoj školi, a samostalno se odgojila. Borini i smrti i roditelji su svake noći uzimerali mi roditelji i moju dečicu koji su tada bili u Beogradu. Argenti su se nadali da će u stanu zateћи Boru ili mene. Četvrti su, takove, uzimerali moju dečicu. Spreja je da su drugo-uzimerali gotovo redovno obaveštavali moje roditelje o predstojećem pretrgu tako da su ovi dečicu sklanjali na sigurno mesto.

[illegible]

недостајало да наши баце бомбу у кућу у којој смо били ми. Ја сам истрчала и викнула: „Не, партизани, ово је болница!“ и бомба је експлодирала у неким дрвима.

[illegible]

ухватim za njeга и тако idem. У Сарајевском пољу блиндирани воз пресекао је нашу колону, али нас је било много, Немци нису отварили ватру.

32. Температура је била мекше
потопа. Да ли коњи или корови
не знам како сам се порекао
упокојења, нашта у деленој во-
ди. Мрак је јакозвучан у помоћ,
а другови пролазе. Одејем ми
је био топло. Ја сам се са свом
живот. Углавном сам се да нише
никада јесу издети своју децу.
Тад је нашоа друг Коча и изву-
као се из воде. Како је темпера-
тура била топла. Како је темпера-
тура и чарале које су се претвор-
иле у праве ледене. Сећам се
да су се оне хладноје савршени
да од оне дрвене пуцају како
да од оне путнице. Ја сам
је имали халуцинирати. Ја сам

videla kuћu i dim kako izlazi iz ošaka, a tako onо snežna je. Nekoliko puta mi se у томе sneжном бестућу чинило да чујем псe. Уз Игман ми је у пeњању помогао Гизлан који је имао италијанске тојарице. Тек у планинској кући на врху Игмана другови су ми исекли ледене чизме. Ногe су ми биле промразе. После су ми другарице од сирове козе направиле опанке. Корчала сам уз помоћ штапа. Због тога је често говорено: „Ако је проша-ла Нада, онда су сви.“

И тако смо моје другарине партизанке и ја заједно са нашим другтовима прошли све голоте и дошли до слобода. А Титове речи изречене у Босанском Петровци на Првом конгресу АФЖ-а да се поносе армијом у којој има толико жена-бораца и данас ми лебде на венама.

Милан Марковић

НЕЗАБОРАВНИ ИГМАНСКИ МАРШ

У јуну је се име променило: данш су час сунчани — час киши. Како смо у родном Забрежју посетили Милана Марковића, истакнутог револуционара нашег краја, време је било лепо. Милана смо застали у двористи куће у којој се родио народни херој Бора Марковић. Није нам требало много на да почнемо разговор о устанку у Песавици 1941. године.

су uputili u slobodno Užice. To govori da je narod onoga kraja, predvođen komunistima, odlučno bio za rat sa Nemačima.

— У свим легендарним биткама наше револуције учествовали су Посавци: почев од Кадиначе и Игманског марша преко свих седам

Милан Марковић се сећа свих битака кроз које су Посавци прошли. Памти Игмански марш, али не толико по стравичној зими, већ по ономе што се после тога у Беоштини и Фрушкој падини догађало.

— Промјени у Игманском маршету су настале и промјене у јединици болничну у Фочи. У јединици су служиле неке војске које су биле нова искушенија. Против рата од куришма знали су шта треба учинити да се избегне промјено меса, како се отпадне, исуз. Уз то, достапало је саветски материјал: лекови, инструменти, сродства за наркотице. Тако је све раније примитивно. Поред болесних крпа, одесано је и здраво. Уместо инструмента, често су коришћили келета и таче, уместо средстава за наркотице — ракија. За обављање тих по слова бирани су знањаци људи. Памтни да су болничном одсекима јужани крпни. Било је тешко, па ипак, лекари су се сналазили.

— Sećam se jednog mladog Crnogorca. Pred operaciju snima je

говорено da ne zapesavaju jer to rba-
vo utiche na druge borce. Prihogor-
ci su sami govorili da neће gla-
sa pustiti od sebe.

— Ти не смеш да запеваш, рече лекар младићу, ти си из Црне Горе.

— Извини докторе, ја нисам из средине, ја сам са краја, — рече промрзали младић.

Било је много тежких и дилемних случајева. Сећам се шеснаестогодишњег младића из Крагујевца. Лежали смо у истој соби. Њему су ампутирали прсте на ноzi. Код свих бораца из Србије постојала је јака жеља да се врате и

Na kraju, jedna želja da se vrate u našu Kolumbiu je ta čežnja biti snažnija, govoriti o tome da svi navedeni pesnici su iz Srbije. Mlađinih o kome nam pričam kaže je tje iz Srbije. Bilo mi je teško i vidjelo se da neће preživjeti. Milane, ja ћu da ućrem, a ti mi ispuni želju, sačuvaj me okrenuto prema Srbiji”.

To su slike koje čovek većno nosi u sebi i ne može da ih izbriše. Mi iz Prve proletarske proletarijat smo sva bićinca Ju. Goslavije, a oči i srca puno su nam tih slika. One ће jesneti svak sa nama.

Мија Зазић

У НАМИН ПРЕНО РЕКЕ

Скела је одувек била позната за Срем; у време и мира и у време ратова. Итували су људи са једне на другу обалу, напима, дергајима, скелама бежећи од бомби, бојести и ратова. И на другој, савскојској обали, у шумама и ритовима, у људима и њиховим сричама налазили се лонац и лопово. Реке теку, али не раздвајају људе, азињавају их око својих обала као мајка децу око себе. Гласине лавине на обуктине у руданима и затонима у временима ратним биле су веза, за многе невидљива, она ко ја охрабрује и прети несправљиву што је оно постојеће хтео да стави под своју оковану чизму.

Тако је било у свим ратовима што су оне постојеће. О томе сведочи историја, говоре људи, живе легенде. Тако беше и у овом последњем рату најтежијим јем од свих.

Комунитети, скојеви, адегаци, постојине, родољуби, сви они што су се на било који начин замери ли окупатору бежали, су, на по рупању Београда у Јануару. Овај се у чамима преко немирних вода одлазили у Срем. Кад је тај канал био отворен, људи су путовали до Сकेде. О томе смо разговарали са Мијом Зазичем који је са Драгољубом Котурничем и Илијом Грујићем пренио оне комунитете у Срем.

— Већа са нама били су Оли пера Наредановић и њени муж. Они су из Београда у Срем довозили оне које је требало преслати преко реке. Превозили смо комунитете, ралике, селанке. То смо чинили само ноћу јер су обале биле добро чуване. Чувају су их јанари. Оружје смо пре возили 1942. године, а људе томо во сваке друге ноћи 1943. године.

Четници су сумњали на нас али нису имали никаквих доказа. Инија Грујић који је радио са нама био је у своје време чувар Краљеве дошлица, па је мало ко веровао да радимо за партизана.

Многа тога се догодило, па је текпо из минута сећања издио јити било које. Мија Зазич је пратио неколико довајаја који говоре о одговорности коју су претрпели на себе превозити љде у Срем.

— Сећам се да смо имали пуно по сребре да нас жандарми не ухвате приликом пребацивања. Влада дисала и Јаре Рибичкар. Нои је била отуђена. Небом су играле муње. Рибичкарске смо повили до подножја дољне. Напред је ишао Драгољуб а ја повали са пушком. Гусек смо се кретали на растојању од педесет метара. То је била мера предосторожности, јер ако ухвате Драгољуба ја га могу ослобојити. Кад смо хтели да у мрељу ноћи пребеђемо дољну, појавиле се жандарми на бициклима. Доказали су са Бреске светлама јуни пут батеријским лампама. Готово су нас ухватили. Пријатнијим смо се стрепљива да нас муња не осветли. Кад су прошли одлазили смо. Преко реке смо пре ишли мирно. На другој обали, чекали су нас сремски партизани.

Некад смо људе возили до Ку пинова, некад до Ку Куца. Често се дешавало да бежимо у ритове и мочваре страхујући да нас је не ко ишео.

Многу пута превозили смо по вјерљивошћу. Она је била у шаку и никад нам није пало на памет да поседовамо шта је писмо. Ипак, једном да знајте да је победила. Узели смо једно писмо и решали да га отворимо. То је требало учинити тако да буде неспримице. Узели смо писмо и ставили га на ваљачку ратну. У неалу је био латинском откуд ратни извештај у коме се говорило, о борбама са Немцима и четницима било то јачи бројни о жртвама окупатора. Писмо смо затворили као да није било ни отворено. Тада смо скривали да смо погрешили и било нам је теже него када смо учред понони по вјерљивошћу морали да везамо на другу обалу.

Батеријска лампа била је сигнал да кретамо преко реке и знак нашим друговима на другој обали да буду у приправности. И онц су нама кратком светлосним сигналом одговорили можемо ли да кретамо или још ваља чекати.

Несре у првој половини 1944. године после провале у каналу којим су долазили комунитети и скојеви, четници су већ имали сигурне доказе да радимо за партизана. Једног дана позове ме на саслушање четнички командант Јагија Кojiћ. Чим ја, а око не га све скупљају дана. Видим неће бити како треба, лоше ће се завршити. Јагија узме пушку и запрети да ће ми све душе избити ако не кажем кад сам прелазио у Кушиново, колико пута, кога сам сме превозио и зашто. Он једном сам схватио да се налазим у тепој ситуацији. Ако пријем да сам превозио комунитете страђале ме, ако не признам омет ће у довршети је било ничу четијкој се чешао ружак. Тада ме на своју срећу сетим да смо Драгољуб и ја требали да пресежимо у Среми прекокој комонти да Десрину. Он је желео да са партизанима крене против Немца па, а после би партизане ликвидирао. Тага се сетим и то кажем Јагији. Ипак ме прени суд оуди на смрт. Ништа ми није помогло то што сам поменуо Десрину. Знали су више него што сам прелестио. Груићине ме напоље

а Јагија иде с револвером иза мене. У довршети четници ружају и смеју се. Добем у банцу под но неку мушкету. Мислио сам: готово је са мном. У том се појави моја остра од стрица која је радила у четвртом кварту у Београду, истом оном у коме је Јагија отац био писар. Да ствар буде за нималија сестра је Јагију спрема математичку. Зар ти да ми уојених брата, рече она и поче да га моли. Четник се покосао, а она скупти револвер и остави ме. Био сам омет слободно. Одмах после тога, крајем априла 1944. године, после провале у Београду, побегло сам на Аду Хују. Живео сам на гробову бродова и шлепо шва. Ту сам дочекао ослобођење.

Дирљивци су били повратни сусрети Мије Зазича и Драгољуба Котурнича са онима које су пре бивали са једне обале на другој.

Било је то у мају 1945. године у Секси. Припремали смо се за ратну акцију у Војковину. Договарали смо се ко ће да иде. У том ме Мија Драгољубовић и рече да ме траже неки другови. Изађем и угледам људе у шину. Од нас сам пренио једног четника. Јези ли ти Мија Зазич, ушта ме човек са наочарима, познати ли ми. Ја потврди да га познајем. Сећам сам га се по главу и наочарима. Сваког човека па мним по нечему. Био је то Петар Стамболић. И тада сам се сетим да је онај друг кога сам заједно са мном пренио преко био Јован Веселиновић. Нисте ни свесни коликку се одговорност претрпели на себе, рече Стамболић. Нега, знаш ли да је он био командант миџија радила 1894. године. О томе је писао и Прота Матвија, у својим Меморалима. Помниш ли Зазиче који су из Аустро-угарске пре возили оружје Карађорђевић устаницима. Да рекох да не знам за то, али да ми је мило.

Тече Сава, а на њеним обалама живе људи и деца. Очеви при чају бубуњим младићима, о живију ранијих генерација. То ће чинити и младићи кад постану очеви ми. Међу тим причама који су рођене на обалама помиња ће се и она коју смо чули.

ПЈЕСМА О ТИТУ

Друже Тито, наш маршале
прени,
Ми смо тебе добили у краи.

Ти си био аоба свих бривада,
Твојом борбом настало је
јаоа.

Друже Тито, јагодо из росо,
Са тобом се народи поине.

Друже Тито, наш народни
сине,
Кличемо ти се Грмича
планине.

Док се Тито по земљи наш
ишле,
С нама дружи командант
ишле.

Она нам је пјесма најмилија
Да нам жени Тито и
Партија.

ПОВИЛА СЕ ЈЕДНА
ЈЕЛА ВИТА...

Повила се једна Јела вига
Испод наше горе Велебита.

И поод наме рачи жуи лежи:
—Друтарице, дај ми ране ожеи!

Ја му ране завајам у руке
И питаг та како си ми друже?

—Тешке су ми око срија ране,
Куб је промало фашистичко тине,

Ти понеси моју пушку шару
И поај је најбољем друтару

И поздраве све друлове моје,
Нека хробо на брануку стоје.

Ко понесе моју пушку шарку,
Нек поздраве и оца и мајку,

Ко понесе моју каубицу,
Нек поздраве моју друтарину

И сестрину, моје росо ишце,
Да јој братац више доћи неће!

БОЛНА ЛЕЖИ

Болна лежи омадианка Мара,
Са својом се мајком распара:

—Мила мајко, бући ме у зору,
Примакни ме мојеку прозору.

Придиши ме првије бијела дана,
Да ја видим чету партизана.

И у чети мојега братања,
Пролетерског мадог барјастара,

Да ја видим, да ми желиа мине,
Да ми лице као сунце сине!

О ДЕВОЈКО, ТИ
СЕЉАЧКА

О девојко, ти селачка,
Иди ми да ти кажем значка?
Свида ми се од мала,на,
Петокрака та црвена,
Петокрака од нет пера,
То је значка пролетера.
Петокрака са нет листа,
То је значка комуниста.
Петокрака место круне,
Стари режик нека труне.
Ружинието ми не ваља,
Доле круна Петра краља!

СЛАВНИ
КОМАНДАНТ

С краја Босне и мора
Зна се да је знао сва
Суд се славног пророку
Командант Сава.

Војно је бријаде
Преко пола, тора,
Разгонио је банде
Мрежских заговора.

Хуме, тече Сујејска,
Кри палиа по ној:
Дивизија Савина
Биле жути бој.

Швапске хорде проклате
Надигу крог ној:
—Јуриш, моју јунаци,
Ми морамо прои!

Што то тужи Сујејска
У тај позва сат?
Мртав крај не лежаше
Славни командант.

14. октобра 1941. Немци су у Дражевцу сарађивали 150 рођуља

ДАН СЕЋАЊА ЗА СВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

Надлео се рат над Југославију. Дошли некакви туђи људи, намршнени и сурови, да узму све.

Добе и октобар 1941. мноштвом сунчан, па и мептанима — села Дражевица. Изгледало је да ће добро потрајати, да ће се сељаци добро припремити за зиму. Само да није рата.

Онде стално неко пута. Не може сепак да изађе на ниву, да остави нејак саму у кући. Месни четнички одред — плачка и оште. Често су у село навраћали и курири тек оформљеног Понасовог партизанског одреда. Сакупљали храну и одећу за зиму, преносе пошту. И тог 13. октобра, партизанска тројка: Бора Матић, учитељ из Пољана, Милан Петровић, студент из Конатина са још једним борцем упутили су се према кући једног мептанца из Конатина, освешћеног сарадника народноослободилачког покрета. Нису ни сагнати да су у једног смештени немачки војник. Он је из непредвиђеног сусрета ло је партизанца и два Немца на самој капаји. Емпило је био: ликвидирања оба Немца — један војник и један једини официр.

Изгледало је да ће Конатински доживети покољ. Људи нису излазили из кућа. Неке су се породице те ноћи преселиле код пријатеља. Бесна због убиства, немачки командант замерио је како то да се у мирном селу убијају немачки војници. Неко му је одговорио да је то дело партизана из суседног Дражевица и да са тим Конатинци немају везе.

КАЗНЕНА ЕКСПЕДИЦИЈА СТИЖЕ У ДРАЖЕВАЦ

Тако је сутрадан, 14. октобра 1941. године Дражевац доживео свој најтежи дан од постанка. После артиљеријске ватре са брега од Баљева, која је трајала око два часа, у село је упула казнена експедиција да испуни немачки пропис да се за једног официра или партизана има стрељати сто, а за једног војника педесет мептана.

Водећи дванаест мептана из Конатина, казнена експедиција се поделила у две групе. Једна је кренула главним путем према Обреновцу, а друга према Колубари, водећи једног заробљеника, са циљем да пређу реку и купује селацима који су се тамо склопили. Када су стигли до реке, наредили су заробљенику да прегани воду да би видели колика је дубина. Већ на само почетку, заглављени у воду, сепак је учинио и почео да млатара рукима, вичући како не зна да плива и како ће се удавити. Тако су Немци одустали од преласка реке и вратили су се

за првом групом казнене експедиције.

Немачке групе су се прошетале кроз село и купује мушкарце. Млади покретили су, сарађивали на крају у насеље Рома да поште број. На крају села код Ивојевацког гроба су им саопштили пресуду. Око двеста заробљених селацима немо су се гледали, а затим тихо, шаптом, почеле да се поздрављају. Шапат убрзо прерасте у крике ушаса. Селаци су узмицали порице и поздраве својим породицама, ни сами не знајући да ли ће их они икада примити. Шеснаестогодишњи Милан Дражевић, један од дванаесторице заробљеника из Конатина, најпре заплакао, а затим, као да се поште због тога, почео да плева неку стару српску песму. Немци су га одмах извојили са стране, остављајући га за крај.

СПАС У БЕКСТВУ

Поче издвајање за прво стрељање. Настале коменде, гурање. У тој оштрој тужни, тројка су успела да побегну. Лека Николчић, Драгослав Марковић и Радован Станковић. Сва тројка су омили рањени, али су, упркос тешким рањама, успели да отрле до најближе шумице, где су нашли спас. После тог уцељеног бекства Немци су појачали обезбеђење терена. Више нико није могао побегти.

Тога дана приликом су преварили небо, док се митраљез одлашаво селујни смрт.

Желећи да уштите доказе својих злодела и да сакрију број жртава, Немци наредили педесеторице заробљеника да спале мртве. Неки од тих селациа и данас су живи, захваљујући судбини што их је поштедела онег крајног октобарског дана. Као да не желе да се сећају суровог покоља својих другова: Казу:

— Давно је то било. Заборавио се.

А ипак, тужно сагну главу да не бисмо приметили искру сузе, која не тече, већ остаје у оку да заувек подсети.

Тек следећег дана, док су црне птице прелетале стрелиште, испуштајући језике крике, зачу се кукања. Жене, у прично обезбеђење, сакривале су остатке погинулих.

Данас четири тополе извизеле изнад споменика као мајке које мотре на своју децу, стоје мирно, несретни у својим тоновима тужан запис о страљалу нејужних селациа. Понекад лети зачупе тихо као да шапућу сурову причу о смрти, причу о надујем дану за који Дражевац зна.

Јасна Борбенић

Тужна грабовачка јесен 1941.

ПОКОШЕНИ ФАШИСТИЧКИМ РАФАЛИМА

Ко жито
скрајом
покошени
фашистичким
рафалима

(латинске на споменку латин борница у НОР-у у Грабовцу)

Жито је већ давно покошено. Из вајата и матаза окупатор и домаће стиге покретили су плодове минуле летине. Ратна немача хахалхата је и Грабовци. Четници су појединачно стрељали многе за које се сумњало да сарађују са партизанима. Немци су излазили наредбу да ће стрељати сто људи за једног вој.

Четрнаестог октобра 1941. године мала група партизана се налазила у Грабовцу. Међу њима су били: Влада Акестијевић, Бора Кећин, Јован Поповић и Чедо Милерковић. Немци су неко долазили за њих на науке да их ухвате. Слупи су их тек у Матића крају. Развила се отворена борба. Погинуло је неколико партизана међу којима и Бора Кећин. Немци су оште избили два војника.

— Одмах после борбе вратио сам се кући. Планино сам се шта ће бити са партизином. Искот куће Драгине Сивелића порезо је село. Драгина ме је позвао да сакривам погинуле партизане. Носили смо гроб и ту их сакривали. Призор је био страванчи, јер су погинули голаго изгорели, — прича Чедо Матић, домаћин из Грабовца.

— Бору Кећина сам и раније знао. Неколико пута долазио ми је у кућу. Знао сам да је отишао у партизане. Познавајући га плашио сам се за његов живот, јер је био више него храор. Уверен сам да је могао да се спасе. Жртвовао је свој живот да би се остали спасили, — долаже Матић.

За своја два погинула војника Немци су убрзо сакупили 89 мушкарца. Читав један крај остао је без мушке главе. Грабовачко пољје однећено је од немачких наредба и поволи. Жене су кукало, а деца плакала заглајући се за сучије својих мајки. Тога дана стрељано је 89 мушкарца.

— Остали су само деца. Они су преузимали бригу о кући на своја нејака плећа. Моју кућу нису дирали, али су ми све помоћне зграде запалили. И стока ми је изгорела. Била су то тешка времена, што народ каже: „Докунуто се, не повратио се“, прича Момир Вукосявљевић, брат Момчила Вукосявљевића.

— Већ од формирања одреда био сам у њему. О томе шта се догађало у Грабовцу чуо сам од својих укућана. Са једне и са друге стране пута, код некадашње зграде општине, Немци су постројили неке мептане и стрељали их. Убијени није имао ко да сакрива. Кад се све стинало, жене су, заглајујући, поиле на место стрељања. Мртве је требало сакривати. У томе су им помагали људи из другог краја, каже Богољуб Вукосявљевић.

Кад се пушчани дим позигао, Грабовци више није био опашт. А како би и могао?!

На месту где су стрељани Грабовчани, цити уздишту споменик. На босом мермеру исписано је две стотине имена оних људи који су своје животе уградили у кућу наше слободе. Међу њима су Влада Акестијевић, Момчило Вукосявљевић и многи други.

Драган Лахаревић

Јован Појовић:

БОРА КЕЧИЋ ЈЕ ПОСТАО ОНО ШТО ЈЕ ЖЕЛЕО

(одломак)

... Једном је, на почетку прве ратне јесени, са својим војом изишао на крају неких села. Били су по малу расколени: ручак се спремао причали су и певали. Напила је једна ученица жена и сва замишљена извикала:

— Децо, беките, иде три стотине неоцењена, ено их већ код првих кућа!

Другови су се осврнули за оружјем и опремом, али их је вођа Бора прострелом погледом и узвикнуо:

— Какоко бекате! Певате даље! Какоко неоцењив! Не смеју они овако! А ти, жено, немој да ширим немачке вести, знам како пролазе немаци!

— Али синко, Боро, не ширим ја немачке немачке вести. Ено их, ево.

Застао су нишан. Бора је то знао, само се немој пркос поучио на поносима да је жена можда претпоставила да ће они бекати. Дао је наређење за повлачење уз борбу, али већ није било времена да се вод с кожомир спреми — непријатељ је већ навалио на куће у којима су дозоришани.

— Како су мојим наци да ја нико не извистити! Зар да пропаше извесност другова злобо моје невојности! И управо сад, — саслазав се Бора кроз злату као убој изла, док је издавао наређење и већ косио из пушкомитраљера, Саврској као неоцењив, у немачким униформима, хајату да младина из школе у суседној бајати, уварују их кунданама и секу ножицама. Небо пушкомитраљером сипало је још дуже рафале. Позвао је, једно неоцењива несе Обреновине.

Идеја. Они имају своје луке у селу. Како би знаме мојим уни уникоме.

Одступање у правцу Бара, — доувикну је Бора одсегрима. Али они су остали и даље у доорити, нису хтели да се покусу без војника. Политички делат одо, млад студент, управо је припремао бомбу.

— Одступање, не чујете ли! — авикну је Бора аутиго, пуцнујући раба.

Један младинца крај Боре пресвио се и пао нишце.

— А тид! — Унигав је одсегар Милорад.

— Шта те се тачи! Јеси ли чуо наређење?

Вод је одступао под ватром, скачући преко ограда и јаркова, уз заштити пушкомитраљера.

— Остатим с тобом, треба да се извучемо, рекао је Милан сковајци из Боровог села.

— Увагате за животи! То је Бора Кечић! — авикно је сва изобличен немачки официр.

— Добро, кад хоћеш, сад је последни нас за одступање — рекао је Бора Милану одсључујући пушке позад.

У том тренутку Милан је тешко рањен. Клоуно је на пушку. Последном снагом одвинуо је бомбу и видео још како се она распорскала међу фашистима.

Бора је зашкритио зубима. Пресвио се преко плава пуцајући

непрескино из пушкомитраљера. Тада је и њему нешто врело потекло из руке и десна рука му се немало обесила из тело. Спустио се иза ограда и девам руком припремао бомбу. Његово вод тада је позад, из кукурузи.

Одвинуо је бомбу. Само још да је кучице. Тада та оружје метал јурило у слабинку. Већ су на отворили са свих страна. Око њега се шире оно драго Покосио неко, али притисну бржеујим са кукурузом и лозом, она поља с патлишницама, и земљи војника, и онај ројни крај који је толико волео.

Сурова, исцрпена лица немачких војника израла су пред њим. Учинило је странан напор. Са заштитним праском бомба је пала међу најближе.

— Инак злато цинем, могао сам још много да учиним, помислио је тужно Бора, и кроз слику ројног краја сепнула му је и мисао: „А Партију“?

Живео, живео, авика је немачки официр.

Још увек за се плашећи, повесели неоцењив скачући преко својих мртвих и рањених, наизво су увести свој плен. Телма су та, боли. Командир се хистерично орао.

— На ломућу са мим!

И он и немачки официр допчали да да, и они већ скоро изадукују Бору баце на запаљени пласт сена.

Али је нешто покорила њихово укључење у призору пламена који захвата одмртготи противника: мирис спаленог меса улазио им је у плућа, а језа им је продрла у кости кад је из пламени, уместо узрача, још једном својеку узвик Боре Кечића:

— Тито...

После неколико дана, на првом партизанском саставу чете, одлучено је да се Бору Кечићу призна чланство од дана ступања у оорев и одато му је признање да је партино као члан Партије.

(Из „Избора“ Јована Појовића“, Нови Сад, 1953. године)

Билећанка

Сред пушка, бајонета,
Сгража ко бацила,
Тако креће наш чета
У билећки крај.

Чује се одјек корака
По камену херцеговског —
Хеја хо, хеја хо!

Далеко ми заповиљу,
Ми пронаћи смо
Пронаше нас рад злочина
Јер се љубисмо.

Чује се одјек корака
По камену херцеговског —
Хеја хо, хеја хо!

Узели су мајичу сина,
Жени су друга:
Гладино уста кућа њина
Горка судбина.

ПОСАВИНА

Модрим плантом са златним њалокцима
аукутовска ноћ је покрила земљу.
Жбуње ме леда светлим ошцима,
лирири трава лију се у ме.
Као живи стајало на рубу нирме,
чувам сам дружина тој оремау.

Ташина. Само далеко лају немирни пси.
Звезде цртају небом сјајне знаке,
а земља на себи нија осветнике јунаке.
Сни, мртви оруже, удај се у нас, сн.

У даљини, на друму, камених тугине.
Јеси ли то таште, јеси ли то спуте?

Ако су узлеми, чека их рој!
Сасвим далеко, за поваским крајем
Авала с плави и нестварним сјајем
као сав,
као жеља,
као зов.

Јован Појовић

Јован Појовић

ХАРИ ШИХТЕР ЈЕ ОСТАО ВЕРАН ЗАКЛЕТВИ

(Одломак)

Борци се против четника, који су почели своју изајничку роботу по нисаву Драже Михајловића, стили само до Пеца и ту су знали о субјекти те две чете. Њихови борци су нас већ сусрели у друма. Изајички су се из обичаја развијали, али су се отет збијали. Још им се није знао број.

Тада се промена вест да је Хари поинуо. Сваки ју је отклањао као „немајућу“, на се чекало да се и последњи скуп.

Ходајући између два села пуцњак крај речнице, нишао сам на познатој друму која нисав одмах познато, али је био изнурен и обрзат у ораду. Био је то Бодан, политички комесар чете у којој је био Хари.

— Има ја ове живине Бодане? — питао сам оним тобоже безбрижним тоном који му партизан започињао развојор као су познатије биле неувесне.

— Има нас, Петнаест је поинуо, а остали су ту. Ја сам управо стигао, био сам у шибову. Е, јеси ти. Немец су преононе оне наше срамоте, а они знају теорију као свој дан. И оне бродоне које су нас пре неколико дана посетиле у Коцељеву као гости, и они су били међу њима. Али смо се држали од јутра до ноћи. Ако је наших поинуко петнаест, њихових је преко стотину.

— А је ли, Бодане, знаш ли шта је с Харием?

Поледома ме је очима уморним од оног што је прешао и заклалмо главома:

— Хари? Нема за више. Својим сам на рукама држао као је изадуку. — Застао је и нехотице учинио покрет рукама. Тако, заједно у руке, наставио је: — Видео сам кад је пао повојен у слабинку и зарио оно своје танко лице у тамнаску земљу, чула сам дрвенито руком прстију пошарпану траву. Борио се до последњих даха. Као сам му пришао и придржао га, позвао ме је широко отворених очију без обрва и с мукот се наменио, као да је наизвоју: „Хари ми се нехте, а?“

Бодан је ушутао, а онда још једном, као заборављено, поинуо: — „Хари ми се нехте!“ И заста, није узмакао.

Тако је настала извесност: Хари је поинуо. Његово покретљиво, тако неочекивано покретљиво лице, укочило се у последњу гримасу, уста су му се напунила томијаском стрелом земљом за коју се борио, док му је последња мисао загледа била она поноженица, одрежена Њемачки, коју је хтео да види ослободбено од паритета, и једна стара жена која неће одчекати сина.

Хари Шихтер је остао веран заклетву: био је један од малобројних синова немачког народа који су у овим рату зашта напни и за његову будућност.

Јован Појовић:

Чује се одјек корака
По камену херцеговског —
Хеја хо, хеја хо!

Кроз прогносту и трљене,
Кроз тамнице мрак
Долзи нам ново време,
Чујте му корак!

Чује се одјек корака
По камену херцеговског —
Хеја хо, хеја хо!

И тид ће без бајонета
Наш пут да води,
Маришареца наша чета
Према слободи!

Чује се одјек корака
По камену херцеговског —
Хеја хо, хеја хо!

НИКО ЈЕ РАСТОЊЕ ГРАДА ОБЛАМА ТРИЈУ РЕКА

Обреновац, 14. октобра 1944. године. Мала србијанска паланка какав је био и пре рата. Само сиромашнија за много дивљих људи, ратница, индустријалца који су остали широм наше земље за спољну, за боље сутра. И оне мале индустрије попуњене, много занатске радње алатима. Непријатељ је однео све што је вредело.

Остала је љубав за своју земљу, родно се поље онугавионом ратним оном на рату. Поручено је обавезно, почео се градити и пово, Дрини комбинат „Ђора Марковић“ и „Прав искра“ били су главни носници развоја, темељи будуће и садашње обреновачке привреде.

Грађани се обједињили и појавио људи којима ништа није било теже. Грађани и грађанин Посавине од 14. октобра 1944. године до данас дати су пуни доприноси у развоју наше домовање претворили општину Обреновац од неразвијеног у развијеног развијајући је друштвено економски на принципима самоуправног социјализма под покровом Савеза комуниста на челу са другом Титом. Више од годину дана дати су толико физички него међу нама али је остао у нама, у нашим срцима, у нашим деловима.

Обреновац је свукао својој производној ризи и заокружио у модерно добро. Нема готово више ни једног дела града са наустом некадашње царине, која је тако и остала и као трговачки центар и савна ствара која је неуритно пролазила кроз ње до данас корените промене. Није су нове куће, ушце, поља, насеља и нове четварте. Већ свака паланка, којима града имају на располагању два модерна дела обштинички и четри зграде основне школе. У Обреновачком центру, ништа је се за најразличитије стукне и занимања више од две хиљаде ученика.

Бројима је, заправо, и тешко ући у траг, јер свакога дана оне су нове и другачије него што су биле јуче. Велики радни колективи „Прав искра“, Термоелектрана „Никола Тесла“, Полииндустријски комбинат „Драган Марковић“, и неколико других започињају преко седам хиљада становника Обреновца и месних заједница на подручју општине. Снажна урбанизација и брз економски просперитет града учинили су да он некадашње мале паланке, за многе житице не само ове, већ и многих других средине, на је његов раст и развој прати и број потписника овог савеза станована, па и овај град попут наших других већих центара, већ годинима се, са мале или велике ушце, бори са многим проблемима високоурбанизованог града.

Са развојем привреде, улагања су и напори, наравно су много орошани, да се ствара изградује је средина у којој се живи. Средствима друштвене заједнице, радних колектива, али и доприносима грађана, подизани су објекти заједничког и личног стандарда. Успешајем генералног урбанистичког плана створени су услови да се град развија са више плана и организације. Изграђена су и на насеља, тако да се само пре неколико година биле живе, није, дакле, ригороз. Ниски су стандарди и инфраструктура у насељима „Долит“ и Друге месне заједнице, а за коју годину појави се и се нови поред Савеза, у „Рајковцу II“ и „Рајковцу II“.

Удруженим средствима радних колектива Обреновца поштујући објекти инфраструктуре: путев, водовод и канализација, а у току је изградња новог модерног хотела на Колубари. Грађани обреновачке општине добиће на употребу ускоро посвећено заједно Дома културе, који су градили сопственим средствима, годинима се одлучили значајног дела прихода и на устрој свога личног стандарда. Наравно, самоуправно самоуправљање и друштвено договарање, као механизми нашег социјализма, постоје и упућују своју оправданост. Успешајем Друштвеног договора о изградњи објеката за задовољење заједничких потреба у области културе, физичке културе, комуналних делатности, створени су услови за унапређење преко неде-

дустрија „Прав искра“. Ту су и иони капацитети за развој услужног задатка, пољопривредне могућности овога краја.

— Морамо знати више уградити на заштити животне средине. То ће бити међу најважнијим задацима који стоје пред радним људима Термоелектрана „Никола Тесла“ и Индустрије „Прав искра“.

— Стављена изградња, изградња центара месних заједница, објекти културе и физичке културе морају се наставити истим интензитетом, подржавајући да то буде усаглашено са могућностима привреде и самих грађана за издвајање средстава за решавање потреба ове врсте.

— Ништа мање није важно ни питање саобраћаја, који данас ствара знатне проблеме и депресију да се учесници за живот и обављање привреде и сваке друге активности у Обреновцу морају одсељати. То све, наравно, мора пратити развој и изградња објеката у комуналним делатностима, у области деце заштите и основних и средњих образовања, као и здравствене заштите.

Ништа мање интензивања грађана није била ни у селма. Стопне километра нових путева, електрична струја у сваком домаћинству, десетак домова културе, водовод и канализација, само је део од онога што је ново у селма Посавине. Полииндустрија је препоручила. Више од хиљаду трактора и осам стотина комбила су у власништву земљоправца. Свеока домаћинства по опремљености не разликују се од градских. Неколико хиљада телевизиора и осталих електричних уређаја су у сеоским кућама.

С.С. — Д.Д.

САВЕЗНА ПЛАНЕТА ЧИВНИКОИ ЗАШТИТИ

Чивница заштите нише општине добила је још једно у низу великих признања. Овога пута Чивници заштите наше општине председник Савезног извршног већа Веселин Бурановић доделио је Плантау као знак признања за постигнуте резултате у овој области.

Привидни Чивнице заштите нише општине годинима су међу најбољима у Београду. Ове године нарочито су се истакли у оорбама са вољеном стихом. Додатноно су на наредни и долама водили битку против набула Колубаре и Саве. Показали су извирну обичност и беспримерну покретљивост. Због тога је и додатоно ово високо признање.

— Планта Чивнице заштите који нам је за постигнуте резултате доделио Веселин Бурановић, примамо као признање за досадашњи улоган рад. У минулим борбама против водене стихине потврдили смо своју обичност. Ово признање је заштите нише да се и даље унапређује у овој области, рекао је Боготу Станојевић, председник Општинског штаба Чивнице заштите.

Усјеси хора „Обреновачке девојке“

ДРУГ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Крајем децембра 1980. године у сави биоскопа на подручју хор Обреновачког центра из Обреновца, познат по популарном имену „Обреновачке девојке“, приредио свој први целовечерњи концерт. На програму је била петнаест композиција, део је дугачке ноте, тринајесет бескресних, аплаузи снажни и дуготрајни. Свечаност је изведена на летови хорског певана са искреним осећањем ситуација која га воде и осећају потребу за њим.

Хор „Обреновачке девојке“ основан је 1. априла 1975. године као хор гимназије са професором Драгицом Вујиновићем, његовим руководиоцем и диригентом. За кратко време, период шестогодишњег постојања, постигао је домете и изградњу достојне поштовања. Више него што је у нашој средини икада постојину у културно-уметничком аматеризму. Присутан је на свим фестивалима и друштвеним манифестацијама Школар, де града, општине. Ниједа се без њега и не замишља. Квалитети су потврђени изом награда и признања.

На републиканским такмичењима омладинских хора у Новом Пазову освојено је 1976. године треће, 1978. и 1979. друго, а 1980. и 1981. године прво место. Као круна свега долази други по место на Савезном такмичењу у Циљу, крајем маја ове године. Дебитујући на Југословенским хорским свечаностима у Нишу — који је доносили покровитељ био Јосип Броз Тито, је, да 1980. године добила похвалу и прву награду за извођење домине композиције „Писама ст-

хира-глас 5^е компоненти Војислава Илића. И — да ненабрјамо даље. А све то за само шест година постојања.

За постигнуте резултате хор добија заслужена друштвена признања: 1979. године Отобарску куп награду Обреновца, а 1980. Октобарску награду Београда.

И заслужује ли јер је то хор на чијем се репертоару налазе композиције из свих оцема домаћих и страних аутора. Поседује велику културну хорског певана, вокала, техника је на виставном нивоу, може се рећи професионално. У његовом пева „Акалеа“ (певање без пратиће и инструмената) пролазиле и четворогласне композиције. Било их је још око 45, а кроз хор је пролазило више 300 певача. То је школски хор где су промене стабиле: старије одлазе, нове долазе. Рецимо и то да су све чланове хора одлучили и прво добре ученице и примерне омладине. Зато је, и поред њихових тешкоћа, њиховом диригенту Драгици Вујиновићу, чије су заслуге евидентне, тај напорни рад лажи и поштовања.

Иво Андрић каже да је свет, најсавршенија од свих уметности јер се то човек служи неискључиво својим телом. Ухо и трпо су делови тела а вокална уметност је најчистија, додато и то. Одакле и дубав за њу и код извођача и код слушаљца. Поговину се узима ако неко лепо поје пева као хор „Обреновачке девојке“.

Милан Симић

